

KULTURUTSKOTTETS BETÄNKANDE nr 4/1986-87 med anledning av Itl Barbro Sundbacks m.fl. hemställningsmotion till landskapsstyrelsen angående initiativ till riksmyndigheterna beträffande restaureringen och användningen av Eckerö post- och tullhus.

Landstinget har den 3 december 1987 inbegärt kulturutskottets yttrande över nämnda framställning. Utskottet, som i ärendet hört turistföretagaren Bengt Granberg, länsarkitekten Olof Holmberg, landskapsstyrelseledamoten Christer Jansson, byggnadshistorikern Elzbieta Palamarz, sekreteraren i Storby byalag Ingemar Palmer, turistföretagaren Ingvar Rosenqvist, arkitekten Erik Sörling, postdistriktschefen Torsten Wikstrand, kommunstyrelseordföranden Runar Wilén och regionplanechefen Gunda Åbonde-Wickström får i anledning härav anföra följande.

I motionen sägs att landstinget och landskapsstyrelsen inte haft reellt inflytande över de nu aktuella renoveringsplanerna för det byggnadshistoriskt och arkitektoniskt mycket värdefulla post- och tullhuset i Eckerö. Dessa renoveringsplaner tar sikte på att post- och tullhuset också i framtiden skall användas som semesterhem vilket enligt motionärerna innebär att byggnadens interiör förfalskas och förstörs samtidigt som risken finns att man bygger in en framtida intressekonflikt mellan landskapet och riksmyndigheterna. Motionärerna föreslår därför att landskapsstyrelsen skall ta initiativ hos berörda riksmyndigheter till åtgärder vilka syftar till att huset får en ur kulturhistoriskt synpunkt riktig restaurering och en därmed överensstämmande användning.

Eckerö post- och tullhus är ritat av arkitekt C.L. Engel och blev färdigt år 1828. Sedan posttrafiken mellan Eckerö och Grisslehamn upphörde 70 år senare har byggnaden i stort sett stått oanvänd ända till 1957-58 då post- och telegrafstyrelsen startade semesterhemsverksamheten.

I slutet av 1960-talet fördes diskussioner om landskapets övertagande av post- och tullhuset mellan representanter för tullstyrelsen och landskapsstyrelsen. Diskussionerna ledde till att landskapsstyrelsen ansåg sig ha anledning förmoda att tullstyrelsen ställer sig positiv till tanken på ett överlåtande. En kommitté tillsattes år 1967 med uppdrag att undersöka möjligheterna för landskapet att överta byggnaden.

den och avge förslag till dess användning. I sitt betänkande föreslog landskapskommittén att landskapsstyrelsen hos berörda riksmyndigheter skulle anhålla om att landskapet måtte få överta eller förvalta Eckerö Tullhus med jordområde samt handha den kulturhistoriska omvårdnaden. Enligt vad kulturutskottet fått erfara har därefter inte någonting ytterligare inträffat i ärendet gällande landskapets övertagande.

Hösten 1980 riktade post- och telestyrelsen uppmärksamheten på vissa missförhållanden gällande byggnaden och inlämnade därefter en anhållan till byggnadsstyrelsen om att förplanering för en renovering skulle påbörjas. Denna förplanering påbörjades i februari 1983 och samma år i oktober avgav en av Eckerö kommun tillsatt kommitté ett betänkande syftande till att landskapet borde överta byggnaden. Förplaneringen fortsatte dock och 1984 informerades landskapsstyrelsen per brev och genom ett möte om Byggnadsstyrelsens s.k. mellanrapport. 1985 var förplaneringen klar och ett första s.k. planeringsmöte hölls till vilket en representant för landskapsstyrelsen kallades. I juni 1986 budgeterades medel och i rikets budget för 1987 anslogs sammanlagt 2,6 miljoner mark för reparationsarbeten. I statsförslaget sägs att avsikten är att tillsvidare även i fortsättningen använda byggnaden för semesterhemsverksamhet.

Det har också kommit till utskottets kännedom att äganderätten till tomtmarken är oklar. Ända till 1930 har en arrendeavgift punktligt erlagts till Storby samfällighet, numera Storby byalag, som då anhöll hos statsrådet om förhöjning av avgiften varvid statsrådet svarade med att helt upphöra med betalningen. Frågan har fortfarande inte fått sin slutliga lösning utan är föremål för förhandlingar.

Planerna för post- och tullhusets renovering innebär i korthet följande. En del av de mellanväggar som sattes upp i huvudbyggnaden på 50-talet rivs ner och de resterande förbättras. Vissa toaletter flyttas och några nya installeras. Pannrummet flyttas från huvudbyggnaden till den ena flygelbyggnaden i vilken också bastu- och duschutrymmena samt hobby- och spelutrymmena renoveras. I den andra flygelbyggnaden kommer ett utrymme att ställas till postens förfogande och för tillgodoseende av kommunernas önskemål kommer utrymmen i samma flygelbyggnad också att ställas till förfogande för keramikverkstad, café och postotemuseum. I huvudbyggnaden kommer också köken att utrustas eftersom semesterhemsverksamheten förutsätter självhushållning av samtliga gäster. Utskottet konstaterar att landskapsstyrelsen egentligen inte gjort någon bedömning ur åländsk synvinkel av dessa planer.

Museiverket har i ett brev till post- och telestyrelsen ansett att framtida reparationer av det sällsynt välbevarade post- och tullhuset skall vara av restaurerande karaktär och således angående målsättning och metod avvika från normal reparationsstandard. Byggnadens användning skall vara sådan att de ursprungliga interiörerna och konstruktionerna bevaras. Kulturutskottet konstaterar att byggnadsstyrelsens planer, sådana de presenteras i den s.k. mellanrapporten, inte till fullo uppfyller dessa krav, eftersom det sägs att ändringar i de ursprungliga konstruktionerna av funktionella orsaker kan göras.

Beträffande byggnadens användning vill kulturutskottet med anledning av vad som framkommit vid ärendets behandling och bl.a. av den s.k. tullhuskommitténs betänkande särskilt ta avstånd från semesterhemsverksamhet. Denna typ av verksamhet innebär bl.a. att huvudbyggnaden och stora delar av flygelbyggnaderna är helt stängd för allmänheten. Utskottet vill inte här ta ställning till vilken byggnadens användning bör vara men anser att den verksamhet som bedrivs i byggnaden bör anknyta till och förstärka vår historia och vårt kulturliv. Verksamheten bör vara av en sådan art att byggnaden är öppen för allmänheten och den bör stöda kommunens kultur- och näringsliv. Utskottet önskar vad beträffar användningen också hänvisa till tullhuskommitténs betänkande från 1974.

Liksom tullhuskommittén anser utskottet, med tanke på att bevarandet av det åländska kulturarvet utgör en av självstyrelsens viktigaste grundstenar, att landskapet bör sträva till att överta eller förvalta Eckerö post- och tullhus. Eftersom det i Byggnadsstyrelsens mellanrapport sägs att reparationsarbetena kan utföras etappvis varvid de yttre reparationerna skulle utgöra den första etappen på grund av att de är mest brådskande. Eftersom dessa yttre reparationer är av restaurerande karaktär anser utskottet att de omedelbart kan igångsättas. Under tiden kan landskapsstyrelsen med berörda riksmyndigheter förhandla om ett övertagande samt om de fortsatta arbetena. Eftersom byggnaden arkitektoniskt och byggnads-historiskt är en av landets mest betydande profana byggnader (se Museiverkets brev av den 10.5.1984) och alltså inte är ett byggnadsminne av oersättligt värde endast för landskapet utan för hela landet utgår utskottet från att riksmyndigheterna vid sådana förhandlingar skulle visa stor förståelse för landskapets omtanke om byggnaden.

Ledamoten Gustafsson anmäler avvikande åsikt och anser att ett godkännande av motionen i detta skede kan äventyra restaureringens förverkligande.

Med hänvisning till det anförda föreslår utskottet

att Landstinget hemställer om att landskapsstyrelsen med tanke på att överta eller förvalta Eckerö post- och tullhus inleder förhandlingar med berörda riksmyndigheter om hur byggnaden skulle få en ur kulturhistorisk synvinkel riktig restaurering och en därmed överensstämmande användning.

Mariehamn den 16 januari 1987.

På kulturutskottets vägnar:

Barbro Sundback
ordförande

Susanne Eriksson
sekreterare

Närvarande vid ärendets avgörande behandling: ordföranden Sundback, viceordföranden Gustafsson samt ledamöterna Fagerholm, Lindholm och Sundberg.